

teisen) fennistiikan ja uudempiin kansainvälisiin yleisen kielitieteen teorioihin orientoituneen suuntauksen (tai suuntausten) välille» (s. 433).

Dokumentit osoittavat kuitenkin toista. Siulasten numerossa 2/1981 oli Anhavan artikkeli »Kielitieteen itsepetos», joka päättyy selkeään ehdotukseen (s. 11): » – – lakautetaan yleisen kielitieteen laitos ja siirretään sen opetus oikeisiin kehyksiinsä, aatehistorian kursseihin». Ja myöhemmin Anhava kirjoittaa näin (Ylioppilaslehti 10/1986, s. 24): » – – useimmilla syntyperäisillä suomenpuhujilla, joista [suomen kielen] laitoksen opettajakuntakin koostuu, on intuitiivinen käsitys siitä, mikä suomen kieli on – ja tästä käsityksestä on meille enemmän apua omassa tutkimuksessamme ja opetuksessamme kuin niistä epälukeisista kytkentäkaavion näköisistä kielen teorioista, joihin yleisessä kielitieteessä tavallisesti kyllästyttään muutamassa vuodessa. On totta, ettei suomen kielestä ole tieteellisyyden vaatimukset täyttävää kielioppia, ja perehdyttyäni muutaman vuoden ajan siihen, mitä tieteellisyyden vaatimukseksi on esitetty, olen yhä enemmän alkanut toivoa, etten saisi sellaista nähdäkään.»

Tätä tuskin voi pitää sillanrakentajalle tyypillisenä tekstinä. Anhava vuoden 1993 inkarnaatiossaan ei halua muistaa, mitä hän on 1980-luvun alkupuolella kirjoittanut. Kuinka uskottavia ovat siis hänen tunteensekaiset väitteensä kymmenen vuoden takaisesta suullisesta keskustelusta? Kuka voidaan todistettavasti osoittaa asenteelliseksi, ylimieliseksi, dogmaattiseksi ja haluttomaksi keskustelemaan? Jaakko Anhava itse. Jo toista kymmentä vuotta hän on käynyt Jaakon painia kuvittelemiensa vastustajien kanssa.

2. Vuonna 1975 Virittäjässä julkaistiin kirjoitukseni »Fennistiikan tieteenparadigmasta ja sen ohjausvaikutuksesta», jossa kriittisesti analysoin 1900-luvun fennistiikan valtavirtausta ja eräitä sen seurauksia.

20 vuotta on kohta kulunut. Julkista keskustelua fennistiikan tutkimusperinteistä ei liiemmästi ole syntynyt. Yleisluonteiset

syytökset ja verhotut piikittelyt eivät riitä. Mahdolliset erehdykset, liialliset yleistykset tms. pitäisi selvästi osoittaa. Ennen kaikkea: epäspesifiset harhautukset pilaavat keskustelun alkuunsa. Anhava kysyy: »Miten voi historiallinen fennistiikka käydä avointa dialogia, kun toisen osapuolen lähtökohtana on, että sen aika on peruuttamattomasti ohii?» (s. 435). Mutta kuka näin on väittänyt? Milloin ja missä?

3. Virittäjän nykyinenkin päätoimittaja noudattaa siis toimitustapaa, joka kritiikittä sallii mitä tahansa väitettävän yleisestä kielitieteestä ja sen eräistä harrastajista. Päätoimittajan Sananvuoron (3/1983) otsikkona on »Tieteellisestä erimielisyydestä». Siinä hän vielä varmemmaksi vakuudeksi ilmoittaa, että Virittäjässä » – on tilaa myös kaikelle subjektiiviselle ja emotionaaliselle» (s. 338). Tämä on selitys, miksi Anhavan kirjoitus on julkaistu.

Anhavan kirjoitus edustaa juuri subjektiiviseen ja emotionaaliseen perustuvaa tykkäämisgenreä. Löytyyhän Virittäjän aiemmistakin numeroista muutamia tämän lajin tekstejä. Mutta tällaiset kirjoitukset eivät kuulu tieteelliseen laatulehteen, joka väittää noudattavansa referee-menettelyä, tavoittelevansa objektiivisuutta ja tasapuolisuutta, vieläpä edustavansa fennistiikan ohessa lingvistiikkaakin.

FRED KARLSSON

Virittäjän linja

Yleisen kielitieteen professori Fred Karlsson kumoaa yllä Jaakko Anhavan väitteitä. Hyvä on, että mahdolliset valheet ja vääristelyt paljastetaan. Virittäjän toimitus ei olisi keksinytkään tarkistaa tietoja esim. vanhoista Ylioppilaslehdistä. Luotamme yleensä kirjoittajiin ja ainakin siihen, että julkinen keskustelu korjaa virheet.

Jos todella on niin kuin Karlsson esittää,

Keskustelua

hänen suuttumuksensa on oikeutettua. Mutta hieman yllättävää on, että kun Karlsson on purkanut kiukkuaan Anhavaan, hän syöksähtää Virittäjän kimppuun. Hän muun muassa epäilee ja ivailee pyrkimystämme tasapuolisuuteen ja objektiivisuuteen. Eriytyisen loukkaava on yritys leimata lehden nykylinja jatkoksi joillekin varhemmille, huonomaineisille vaiheille («nykyinenkin päätoimittaja noudattaa siis...», kursiivi minun). Tämä ei ole ensimmäinen kerta, kun lehdestämme tehdään sen aiemman päätoimittajan – sanotaan suoraan: Terho Itkosen – äänitorvea. Alkaa vähitellen kyllästyttää ja suututtaa. Eiköhän jo riittäisi? Jos ette itse pääse Itkos-fiksaatioistanne, säästäkää edes minut ja Virittäjä niiltä.

Nyky-Virittäjän linja on yksinkertaisesti se, että vain kirjoittaja vastaa sanoistaan ja että lehti julkaisee mielipiteitä laidasta laitaan. Emme sensuroi, ellei joku mene aivan järjettömyyksiin. Käsitämme roolimme maailman ainoana fennistisenä lehtenä sellaiseksi, että meidän on tarjottava tilaa paitsi tieteelle ja tiedepoliittiselle keskustelulle myös aivan yksilötason näkökulmille, jos ne vain liittyvät tieteelliseen elämään. Yhteisömmme ongelmat eivät ole pelkästään julkisia ja organisatorisia vaan suorastaan pelottavassa määrin sosiaalisia ja psykologisia (mistä esim. tämänkertainen jupakka on yksi osoitus). Virittäjä ei enää ole mikään pelkän tieteen julkaisutila (à la *Language*), vaan sen lisäksi fennistis-lingvistisen yhteisön kohtaamis- ja keskustelupaikka, siis sanalla sanoen foorumi. Uskomme, että jokainen meistä voi sitä paremmin – ainakin pitemmän päälle –, mitä vapaampaa monitasoisempaa keskustelua on ja mitä vähemmän piirissämme on vanhakantaista autoritaarista ohjailua.

Nyky-Virittäjälle on sananvapauden periaate loukkaamaton. En voi olla vertaamatta kantaamme siihen, mitä Noam Chomsky ilmaisi suhteestaan natsimieliseen historiotoitsijaan Faurissoniin, joka joutui rankaisutoimien kohteeksi väitettyään, ettei tuhoamisleirejä ole ollut: »Sananvapauteen uskomisen on uskomista vapauteen ilmaista

näkemyksiä, joista ei pidä... Kun puolustan hyökkäävien mielipiteiden esittäjää, epäilemättä joka komissaari tulee sanomaan: ”Puolustat hänen näkemyksiään”. En puolusta. Puolustan hänen oikeuttaan ilmaista ne. Siinä on ratkaiseva ero ja se on ymmärretty muualla kuin fasistipiireissä 1700-luvulta asti.» (Lähde: Mark Achbarin ja Peter Wintonickin tv-dokumentti »Noam Chomsky and the Media», 2. osa.) Me virittäjät emme ole mitään chomskyja, mutta mekin puolustamme kenen tahansa oikeutta ilmaista mielipiteitään, vaikka itse ajattelisimme aivan toisin. Myönnän kyllä häpeäkseni, että olen päätoimittajakauteni alussa joutunut kerran tinkimään tästä periaatteesta – vahvasti painostettuna, lehden etua ajatellen – mutta toista kertaa en sitä tee.

*

Puheenvuoroni tässä vaiheessa lakkaa edustamasta Virittäjää ja puhun vain omista nimissäni. Olen sitä mieltä, että nyt lähestyttäessä 90-luvun puoliväliä ajatuskin fennistiikan ja yleisen kielitieteen ristiriidasta on absurdi. Mitään semmoista ei enää ole. Huomattava osa parasta fennistiikkaa tehdään yleisen kielitieteen piirissä – kuten tehtiin jo aiemminkin, kiitos ennen muuta Karlssonin –, ja suomen kielen laitoksissa tuotetaan enimmäkseen teoreettisesti vankkaa ja yleislingvistisesti merkittävää tutkimusta. Tiedän tarkasti, että varsinkaan nuorin tutkijapolvi ei osaa edes kuvitella, miten yleislingvistiikka ja fennistiikka voisivat olla riidoin tieteenaloina tai yliopistollisina oppiaineina. Juuri tällaiselle yleisölle oli tarkoitus julkaista Anhavan opettavainen raportti siitä, millaista on elää pudonneena menneitten vuosikymmenten juoksuhautoihin.

Olikin sitten todella yllättävää saada tiukka muistutus siitä, että noihin hautoihin ei ole juuttunut vain Anhava ja pari muuta yhtä vaaratonta vanhafennistiä.

MATTI LARJAVAARA